

بررسی تطبیقی انواع و مراتب مجازات‌های تعزیری در حقوق ایران و افغانستان

فاطمه سادات حسینی^۱، انسیه سلیمی^۲

چکیده

مجازات‌های تعزیری بخشی اساسی از نظام عدالت کیفری در کشورهای اسلامی است که جایگاه ویژه‌ای دارد. این مجازات‌ها به تأمین نظم اجتماعی و اصلاح مجرمان کمک می‌کند. با این حال، تفاوت‌ها و شباهت‌های موجود در تعریف و اجرای این مجازات‌ها در حقوق ایران و افغانستان، نیازمند بررسی و تحلیل دقیق است. پژوهش حاضر باروش توصیفی-تحلیلی، انواع و مراتب مجازات‌های تعزیری در این دو نظام حقوقی را به صورت تطبیقی مطالعه می‌کند. یافته‌های نشان می‌دهد که مجازات‌های تعزیری در حقوق کیفری هردو کشور ساختاری مشابه دارند، اما قوانین ایران با دقت بیشتری مجازات‌های تعزیری را از سایر مجازات‌ها تفکیک کرده و درجات مختلف آن را تبیین می‌کند. در افغانستان، مجازات‌های تعزیری با مشکلاتی مانند ابهام در تعریف، عدم تفکیک از سایر مجازات‌ها و فقدان تعریف جامع از جرایم تعزیری مواجه است.

واژگان کلیدی: مجازات، تعزیر، حقوق، ایران، نظام کیفری افغانستان.

۱. مقدمه

ایران و افغانستان از کشورهای اسلامی هستند که در تدوین قوانین از شریعت تبعیت کرده و قوانین خود را بر اساس احکام اسلام پایه‌ریزی کرده‌اند. یکی از مهمترین این قوانین، تعیین مجازات برای مرتکبان جرایمی است که به موجب قانون و مراجع قضایی، مسئولیت کیفری

۱. دانش‌پژوه کارشناسی حقوق و معارف، از کشور افغانستان، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهی، جامعه‌المصطفی العالمیه، قم، ایران.

۲. مری گروه علمی-تریبیتی حقوق، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهی، جامعه‌المصطفی العالمیه، قم، ایران.

دارند. مجازات‌ها براساس مصالح و منافع فردی و اجتماعی به دو گروه تقسیم می‌شوند: گروه نخست، مجازات‌های ثابت و غیرقابل تغییر با احکام ویژه‌ای است که در جرایم خاص و مهم وضع می‌شود و از منابع اسلامی مانند قرآن، سنت، اجماع فقهاء و عقل سرچشمه می‌گیرد و از آنها بانام حدود و قصاص یاد می‌شود. گروه دوم، مجازات‌های غیرثابت و انعطاف‌پذیر است که بانام تعزیرات در جرایم کم‌اهمیت‌تر و متأثر از شرایط زمان و مکان و ویژگی‌های مربوط به مجرم اعمال می‌شود. برای تبیین تفاوت‌های میان دو گروه یادشده، قواعدی در تعیین حدود و ثغور مجازات‌های تعزیری وجود دارد مانند قاعده «التعزیر لکل الفعل الحرام» و «التعزير دون الحد». به موجب این قواعد، هر فعل حرام از ترک واجب یا ارتکاب محرم در صورت نداشتن حد یا قصاص، قابلیت تعزیر دارد، اما میزان مجازات تعزیری باید کمتر از مجازات حدی باشد. این قواعد بر ضرورت تناسب جرم و مجازات در تعزیرات و جایگاه ویژه حدود در نظام حقوقی اسلام تأکید دارند و تعزیرات را ابزاری انعطاف‌پذیر و متعادل در نظام قضایی اسلامی معرفی می‌کنند. با توجه به اینکه نظام قانون‌گذاری در ایران و افغانستان برگرفته از نظام حقوقی اسلامی است بررسی تطبیقی انواع و مراتب مجازات‌های تعزیری در قوانین جزایی این دو کشور اهمیت ویژه‌ای دارد. پژوهش‌های متعددی در این زمینه انجام شده است مانند مقاله «مراتب تعزیر» از سید محمد میرجلیلی که به مراتب و انعطاف‌پذیری تعزیر پرداخته و مقاله «حدود و تعزیرات» نوشته سید محمد حسینی که تفاوت تعزیر با حدود و نقش آن در نظام اجتماعی را بررسی کرده است، اما هیچ‌یک از این مقاله‌ها رویکرد تطبیقی نداشته‌اند. مقاله حاضر با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و روش توصیفی-تحلیلی، مراتب و انواع مجازات‌های تعزیری در حقوق ایران و افغانستان را به صورت تطبیقی بررسی و شبهات‌ها و تفاوت‌های دو نظام حقوق کیفری را در حوزه تعزیرات تحلیل می‌کند.

۲. مفهوم‌شناسی

۲-۱. تعزیر

تعزیر در لغت به معنای رد و منع کردن است. (ابن منظور، ۱۴۱۶، ۱۸۴/۹) در اصطلاح فقهی، تعزیر همان تأدیب است که به فرمان خداوند متعال بر مجرم اعمال می‌شود تا سبب شود او و دیگران از انجام گناه خودداری کنند (ابن ادریس، ۱۴۱۱، ۵۳۵/۳). تعزیر به نوعی از مجازات گفته می‌شود که برای تخلف از اوامر و نواهی شرعی تعیین شده و مقدار و کیفیت آن به موجب شرع مشخص نشده است، بلکه تعیین نوع، مقدار و کیفیت آن به اختیار حاکم شرعی یا مقام قضایی واگذار شده است (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۴، ۳۵۲/۱).

۲-۲. فلسفه مجازات‌های تعزیری

فلسفه مجازات‌های تعزیری بر اصلاح و تربیت مجرم، پیشگیری از تکرار جرم، حفظ نظم و امنیت اجتماعی و اجرای عدالت استوار است. این نوع مجازات‌ها با هدف بازدارندگی عمومی و خاص، تلاش می‌کنند با انعطاف‌پذیری در تعیین و اجرای مجازات و با رعایت عدالت و تناسب جرم و مجازات، فرصت اصلاح و بازگشت مجرم به جامعه را فراهم کنند. تعزیرات نقش مهمی در احیای ارزش‌های اخلاقی و دینی و تقویت فرهنگ عمومی جامعه دارد و با امکان تخفیف یا عفو در شرایط خاص، جنبه انسانی و رحمت‌مدار خود را نشان می‌دهد.

۲-۳. منابع حقوقی و فقهی مؤثر بر تعزیر

قوانين تعزیری در حقوق کیفری اسلامی با تأثیر از قرآن، سنت و اجماع تدوین شده‌اند. قرآن اصول کلی عدالت و امنیت را بیان کرده و سنت پیامبر اکرم ﷺ و امامان علیهم السلام نیز با ارائه نمونه‌هایی از مجازات تعزیری، مبنای فقهی این قوانین را تقویت کرده است. برخی از فقهاء معتقد هستند که اگرچه قرآن و سنت، مبانی اصلی هستند، اما در مواردی که قرآن و سنت به طور خاص به قوانین تعزیری اشاره ندارند و نیاز به تبیین قوانین تعزیری وجود دارد اجماع فقهاء در قالب منبع تشریعی اهمیت پیدا می‌کند. (شیخ انصاری، ۱۴۰۰، ۱۵/۲؛ محقق حلی،

۲۱۰/۱، ۱۴۰۸) در جوامع امروزی علاوه بر منابع اصلی قانون مانند قوانین رسمی و شرعی، عرف نیز تأثیر زیادی در تعیین نوع و میزان مجازات‌های تعزیری دارد؛ زیرا عرف اجتماعی، به ویژه در جوامعی که به قوانین سنتی و مذهبی پایبند هستند، ممکن است تأثیر چشمگیری در تطابق مجازات‌ها با شرایط اجتماعی و اخلاقی زمانه داشته باشد. در همین راستا، قانون‌گذاری مدرن تلاش می‌کند تا با توجه به اصول حقوق بشر، عدالت اجتماعی و اصل تناسب جرم و مجازات، تغییرات ضروری در مجازات‌های تعزیری را اعمال کند.

۳. نظام حقوقی ایران و مجازات‌های تعزیری

در ایران، سیستم حقوقی به طور عمده براساس فقه شیعه و اصول شریعت اسلامی بنا شده است. قانون مجازات اسلامی ایران نیز به طور گستردگی، متأثر از شریعت اسلامی است. مجازات‌های تعزیری در این قانون از شریعت اسلامی الهام گرفته‌اند و می‌توانند شامل حبس، جزای نقدی، شلاق و سایر مجازات‌های بازدارنده باشند. مواد مختلف قانون مجازات اسلامی ایران، این مجازات‌ها را به تفصیل بررسی کرده‌اند و حتی تأسیساتی مانند دیه، قصاص و حدود (ماجازات‌های ثابت در شریعت) نیز مرتبط با آنها هستند.

۴. جایگاه حقوقی مجازات‌های تعزیری

به موجب ماده ۱۸ قانون مجازات اسلامی ایران، تعزیرات شامل مجازات‌هایی است که نوع، میزان و شرایط آنها توسط قانون‌گذار مشخص می‌شود و هدف آنها اصلاح مجرم، پیشگیری از جرم و تأمین امنیت و نظم عمومی است. این مجازات‌ها برای جرایمی که نظم عمومی، اخلاق اجتماعی یا قوانین حکومتی را نقض می‌کنند، تعیین می‌شوند (اردبیلی، ۱۴۰۱، ۲۶/۱) و از اختیارات قاضی در چارچوب قانون تبعیت می‌کنند. این مجازات‌ها شامل حبس، جریمه نقدی، شلاق، محرومیت از حقوق اجتماعی و تبعید است. مجازات‌های تعزیری، ابزار اصلی نظام کیفری ایران برای پاسخ به جرایم غیرحدی و ایجاد عدالت کیفری است.

۵. انواع مجازات‌های تعزیری

براساس ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی، مجازات‌های تعزیری بسته به نوع جرم، شدت آن و شرایط مرتكب، انواع مختلفی دارند.

۵-۱. حبس: یکی از رایج‌ترین انواع مجازات‌های تعزیری و به معنی سلب آزادی مرتكب جرم برای مدت معین، حبس است که مدت آن براساس شدت جرم از بیش از ۲۵ سال تا ۳ ماه متغیر است.

۵-۲. جزای نقدی: جزای نقدی به معنای پرداخت مبلغی مشخص برای جریمه است که از ۱۰۰ میلیون ریال تا ۹ میلیارد و ۲۰۰ میلیون ریال متغیر است و هر سه سال یک بار براساس تصویب هیئت وزیران تعديل می‌شود.

۵-۳. شلاق: شلاق نوعی از مجازات‌های بدنی است که در موارد خاص و مشخصی اعمال می‌شود. تعداد ضربات شلاق براساس تشخیص قاضی و نوع جرم بین ۱۰ تا ۷۴ ضربه متغیر است.

۵-۴. محرومیت از حقوق اجتماعی: محرومیت از حقوق اجتماعی به معنی سلب برخی از حقوق و امتیازات اجتماعی از فرد مرتكب جرم است مانند محرومیت از تصدی مشاغل دولتی یا محرومیت از حق رأی به مدت ۶ ماه تا ۵ سال.

۵-۵. ممنوعیت از فعالیت شغلی یا اجتماعی: این نوع از تعزیر، انجام برخی از فعالیت‌های شغلی و اجتماعی را به مدت یک تا پنج سال برای مجرم ممنوع می‌کند مانند فعالیت در نهادهای دولتی، مؤسسات مالی و حقوقی یا عضویت در احزاب یا تشکل‌های اجتماعی.

۵-۶. ممنوعیت از دعوت عمومی برای افزایش سرمایه: این دسته از مجازات‌های تعزیری برای اشخاص حقوقی اعمال می‌شود و در موارد تخلفات مالی یا اقتصادی به مدت ۶ ماه تا ۱۲ سال از جمع‌آوری سرمایه از راه دعوت عمومی ممنوعیت ایجاد می‌کند.

۵-۷. مصادره اموال: مصادره اموال شامل ضبط یا انتقال کل یا بخشی از اموال فرد به دولت در قالب مجازات است که بسته به نوع و مقدار جرم متفاوت است.

۵-۸. انحلال شخص حقوقی: برای آنکه شخص حقوقی رسمیت یابد، باید هدفی مشروع و ثبت شده داشته باشد. اگر اهداف مذکور در اساس نامه به طور صوری و غیرواقعی درج شده باشد و یا بعدها فعالیت خود را به ارتکاب جرم تغییر دهد مجازات انحلال اجرا می شود.

۵-۹. انتشار حکم قطعی در رسانه ها: برای آگاه سازی عمومی و پیشگیری از وقوع جرایم مشابه، حکم قطعی دادگاه در رسانه های عمومی منتشر می شود.

۶. اصول حاکم بر تعزیر

۶-۱. اصل قانونی بودن جرم و مجازات: به موجب این اصل، تعیین مجازات های تعزیری باید مستند به قانون باشد و هیچ مجازاتی بدون حکم قانونی نمی تواند اجرا شود.

۶-۲. اصل تنااسب: بر اساس این اصل، مجازات باید با نوع جرم، شدت آن و شرایط ارتکاب متناسب باشد تا عدالت تحقق یابد.

۶-۳. اختیار قاضی: برخلاف حدود، قاضی در تعیین نوع و میزان مجازات های تعزیری، آزادی عمل دارد و می تواند با توجه به شرایط فردی و اجتماعی مجرم، مجازات مناسب را انتخاب کند.

۶-۴. اصلاح و بازپروری: فلسفه تعزیرات نه تنها مجازات نیست، بلکه تلاش بر آموزش و اصلاح مجرمین و بازگرداندن آنها به جامعه است. این امر در بحث اصول تعزیری مورد توجه قرار می گیرد.

۶-۵. پیشگیری: مجازات های تعزیری با هدف بازدارندگی، چه در سطح فردی (پیشگیری خاص) و چه در سطح اجتماعی (پیشگیری عمومی) طراحی می شوند.

۶-۶. رعایت شرایط و اوضاع و احوال: در تعیین و اجرای مجازات باید وضعیت روانی، سنی، جنسیتی و اجتماعی مجرم در نظر گرفته شود.

۶-۷. امکان تخفیف، تعلیق و عفو: تعزیرات به دلیل انعطاف پذیری، امکان تخفیف، تعلیق و عفو مجازات در موارد خاص مانند توبه یا اصلاح رفتار را فراهم می کند.

۶-۸. رعایت کرامت انسانی: در اجرای تعزیرات باید شأن و کرامت انسانی حفظ و از انجام هرگونه رفتار تحقیرآمیز یا غیرانسانی پرهیز شود.

۷. نظام حقوقی افغانستان و مجازات‌های تعزیری

حقوق افغانستان به تبعیت از اسلام و اصول فقهی مشابه، سیستم قضایی خود را در زمینه مجازات‌های تعزیری براساس شریعت اسلامی بنادرد است. قانون جزای افغانستان به شریعت اسلامی اشاره کرده و قوانین جزایی آن، مجازات‌های تعزیری را درنظر می‌گیرد که در بسیاری از موارد براساس نظر قضاط و تفسیرهای فقهی و اصول شریعت اسلامی تعیین می‌شوند. در بسیاری از مواد، قاضی باید تصمیم بگیرد که مجازات‌های تعزیری براساس شریعت و اصول اخلاقی اسلام اعمال شود. (جزیری، ۱۳۸۲، ۳۶۵/۵)

۷-۱. جایگاه حقوقی مجازات‌های تعزیری

در حقوق کیفری افغانستان تعریف مجازای از مجازات‌های تعزیری صورت نگرفته است، بلکه مجازات‌ها به طورکلی به سه‌دسته مجازات‌های اصلی، تبعی و تکمیلی تقسیم می‌شوند. بخشی از آنها مانند حبس، جریمه مالی یا اقدامات اصلاحی از نظر ماهیت، مشابه با مجازات‌های تعزیری هستند و در جرایم غیرعمدی یا جرایم با شدت کمتر از حد یا قصاص، توسط قضاط بسته به نوع جرم و شرایط آن تعیین می‌شوند.

۷-۲. انواع مجازات‌های تعزیری

در قانون جزای افغانستان مصوب ۱۳۹۶، مجازات‌ها به طور نظاممند و در سه‌دسته مجازات‌های اصلی، تبعی و تکمیلی تنظیم شده‌اند. هرچند این دسته‌بندی به منظور ایجاد یک نظام حقوقی دقیق و هماهنگ با اصول عدالت کیفری و استانداردهای بین‌المللی تدوین شده است، اما عدم تفکیک مجازات‌های تعزیری از سایر مجازات‌ها و مشخص نبودن مراتب آنها از معایب این قانون است. با این وجود، مصادیق مجازات‌های تعزیری در این سه‌دسته کلی به شرح زیر است:

۱-۲-۷. اعدام

اعدام، شدیدترین مجازاتی است که برای جرایم بسیار سنگین مانند قتل عمد و برخی از جرایم علیه امنیت ملی یا بشری اعمال می‌شود. این مجازات مبتنی بر اصل بازدارندگی حداکثری است. (حسینی، ۱۳۹۶، مواد ۱۶۰ و ۱۷۰)

۲-۷. حبس

در قانون جزای افغانستان، مجازات حبس براساس مدت به سه دسته تقسیم می‌شود: **حبس قصیر**: این مجازات برای جرایم سبک‌تر تعیین شده و هدف آن بیشتر اصلاح مجرم و بازدارندگی نسبت به ارتکاب جرایم مشابه است.

حبس متوسط: مجازاتی است که برای جرایم با شدت متوسط تعیین می‌شود و بین ۱ تا ۵ سال اعمال می‌شود.

حبس طویل: این نوع حبس برای جرایم سنگین، اما با شدت کمتر از حبس دوام تعیین می‌شود و مدت آن طولانی است.

حبس دوام (حبس ابد): این مجازات برای جرایمی تعیین می‌شود که اصلاح فرد در جامعه دشوار است یا ارتکاب مجدد آن بسیار خطرناک خواهد بود. حبس دوام به دو درجه تقسیم می‌شود: درجه یک با شرایط سخت‌تر برای زندانی و درجه دو با شرایط ملایم‌تر. (حسینی، ۱۳۹۶، مواد ۱۴۶ و ۱۴۷)

۳-۲-۷. جزای نقدی

مجرمان در برخی جرایم و بیشتر در جرایم اقتصادی یا تخلفات اداری با پرداخت مبلغی به دولت مجازات می‌شوند.

۴-۲-۷. مجازات‌های تبعی

علاوه‌بر مجازات‌های اصلی، مجازات‌های تبعی به‌طور خودکار و به مشابه نتیجه طبیعی مجازات اصلی اعمال می‌شوند و نیازی به حکم جداگانه ندارند. این مجازات‌ها در قانون جزای افغانستان شامل محرومیت از حقوق مدنی مانند حق مالکیت یا آزادی رفت‌وآمد،

حقوق سیاسی مانند حق رأی یا کاندیدا شدن در انتخابات و حقوق اجتماعی مانند محرومیت از تصدی مشاغل عمومی هستند. (حسینی، ۱۳۹۶، مواد ۱۷۱ و ۱۷۲) هدف از این نوع مجازات‌ها نیز تأمین امنیت اجتماعی و کاهش دسترسی مجرمان به ابزارهایی است که می‌تواند باعث تکرار جرم شود.

۷-۲-۵. مجازات‌های تکمیلی

مجازات‌های تکمیلی نیز به موجب قانون جزای افغانستان به طور جداگانه قانون‌گذاری شده است و ماهیت مجازات‌های تعزیری را دارد مانند:

-**مصادره اموال**: در جرایمی که اموال یا دارایی‌های غیرقانونی به دست آمده است، اعمال می‌شود.

-**ممنوعیت از اشتغال به حرفه خاص**: در مواردی که مجرم از شغل خود برای ارتکاب جرم سوءاستفاده کرده باشد، اجرا می‌شود.

-**اقامت اجباری در محل معین**: به منظور مجازات تکمیلی دیگر برای کنترل بیشتر بر مجرمان و محدود کردن دسترسی آنها به محیط‌های جرم‌زا توسط قانون‌گذار تعیین شده است. (حسینی، ۱۳۹۶، مواد ۱۷۸ و ۱۸۳)

قانون جزای افغانستان با تقسیم‌بندی مجازات‌ها به اصلی، تبعی و تکمیلی، نظامی منسجم و مبتنی بر اصول عدالت کیفری ارائه می‌دهد. این ساختار بر تناسب جرم و مجازات، بازدارندگی، اصلاح مجرم و پیشگیری از تکرار جرم تأکید دارد و با استانداردهای بین‌المللی نیز هماهنگ است.

۸. اصول حاکم بر تعزیر

۸-۱. **تعیین مجازات‌های متناسب با جرم**: قصاصات می‌توانند براساس نوع جرم و شرایط متهم، مجازات‌هایی مانند حبس، جزای نقدی یا شلاق تعیین کنند. (حسینی، ۱۳۹۶، ماد ۲۰۸)

۸-۲. استفاده از شریعت اسلامی: در مواردی که قانون جزا صراحت ندارد قضات از اصول شریعت اسلامی و فقه حنفی برای تعیین مجازات‌های تعزیری استفاده می‌کنند. (حسینی،

(۱۳۸۲، ماده ۱۲۱)

۸-۳. توجه به شرایط خاص متهم: قضات می‌توانند به عواملی مانند سن، وضعیت اجتماعی و انگیزه جرم توجه کرده و مجازات‌های متناسب با این عوامل را تعیین کنند. (حسینی، ۱۳۹۳،

مواد ۱۱۰ تا ۱۱۹)

۸-۴. نظارت بر اجرای مجازات‌ها: قضات بر اجرای صحیح مجازات‌ها نظارت دارند و در صورت لزوم، مجازات‌ها را تعدیل می‌کنند. (حسینی، ۱۳۹۶، ماده ۲۱۰ و ۲۱۱)

۹. بررسی تطبیقی مجازات‌های تعزیری در حقوق ایران و افغانستان

مجازات‌های تعزیری در حقوق ایران و افغانستان از اصول مشابهی پیروی می‌کنند؛ زیرا مبنای تدوین هردو قانون، شریعت اسلام است. هرچند ایران، مذهب تشیع را ملاک قانون‌گذاری خود قرار داده است، اما افغانستان از مذهب خاصی در قانون‌گذاری بهره نگرفته است. از اصول مشابه عبارتند از:

۹-۱. تناسب جرم و مجازات

اصل تناسب جرم و مجازات در قانون جزای افغانستان و ایران به معنای تطابق مجازات با شدت و نوع جرم ارتکابی است. این اصل به قاضی امکان می‌دهد که با توجه به شرایط خاص و اهمیت جرم، مجازات مناسبی تعیین کند و هدف از آن حفظ عدالت و انصاف در فرآیند قضایی است.

۹-۲. نوع مجازات

مجازات‌های تعزیری در حقوق ایران و افغانستان شامل جریمه مالی، حبس، شلاق، تبعید و دیگر مجازات‌های مشابه است. این مجازات‌ها به تشخیص قاضی و براساس شدت و نوع جرم تعیین می‌شوند.

۳-۹. قابلیت تخفیف مجازات

در هردو کشور، امکان تخفیف مجازات در شرایط خاص وجود دارد.

۴-۹. دقت در تعیین مجازات بر اساس شدت جرم

در هر دو کشور، قاضی موظف است که مجازات را باتوجه به شدت جرم و شرایط مرتكب تعیین کند. تفاوت های قابل توجهی نیز در طبقه بندی و انواع مجازات های تعزیری در حقوق ایران و افغانستان وجود دارد که ناشی از تفاوت رویکردها و نظام های حقوقی این دو کشور است. در نظام حقوقی ایران، مجازات های تعزیری در ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی به هشت درجه تقسیم می شود. این تقسیم بندی بر اساس شدت و نوع مجازات ها انجام شده و نشان دهنده یک سیستم دقیق و تفکیک شده است که به قاضی امکان می دهد مجازات متناسب با جرم ارتکابی را تعیین کند. این انتخاب باید باتوجه به شدت و نوع جرم، شرایط مرتكب و سایر عوامل مرتبط صورت گیرد. همچنین، اصل فردی سازی مجازات ها به قاضی اختیار می دهد که مجازات را باتوجه به ویژگی های شخصی متهم تعیین کند. (فارسی مدان، ۱۴۰۰، ص ۴) در نظام حقوقی افغانستان، مجازات های تعزیری به طور خاص تعریف نشده اند و به جای آن، جرایم به سه دسته جنایت، جنحه و قباحت تقسیم شده و مجازات ها به صورت مجازات اصلی، تبعی و تکمیلی بر آنها تطبیق داده شده اند. در این سیستم، قاضی باتوجه به نوع جرم و شدت آن، مجازات مناسب را انتخاب می کند. با این حال، در برخی موارد، قانون گذار مجازات های خاصی را برای جرایم معین تعیین کرده و قاضی در این موارد اختیار کمتری دارد. برای مثال، در جرایم خاصی که مجازات آنها به صورت مشخص در قانون تعیین شده است قاضی نمی تواند مجازات را تغییر دهد.

در حقوق جزای افغانستان، اعدام تعزیری، یکی از مجازات های قانونی و پیش بینی شده است و قاضی می تواند بر اساس مصلحت عمومی چنین حکمی صادر کند، اما در نظام کیفری ایران، اعدام تنها در موارد حدی یا قصاص که به صراحت در شرع تعیین شده است، اعمال می شود و اعدام تعزیری جایگاهی ندارد. به طور کلی، در حالی که هر دو کشور بر اساس اصول

شریعت اسلامی عمل می‌کند تفاوت‌های موجود در طبقه‌بندی و تعیین انواع مجازات‌های تعزیری ناشی از تفاوت‌های فرهنگی، حقوقی و ساختار قضایی این دو کشور است.

۱۰. نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با بررسی تطبیقی مجازات‌های تعزیری در حقوق ایران و افغانستان نشان می‌دهد که در نظام حقوقی ایران، ساختاری شفاف و منسجم برای این مجازات‌ها وجود دارد که برپایه اصول فقهی تنظیم شده و به اجرای مؤثر عدالت کیفری کمک می‌کند. در مقابل، در قانون جزای افغانستان با وجود تأکید بر اصول شرعی، تقسیم‌بندی مجازات‌ها براساس فقه و شریعت به صورت دقیق انجام نشده و در تعیین مجازات‌ها، بیشتر از تجربیات و قوانین کشورهای دیگر بهره گرفته شده است، هرچند اصول تدوین قانون نویسی و رعایت مبانی حقوقی در آن رعایت شده است. براین اساس، نظام حقوقی افغانستان با ترکیب اصول اسلامی و توجه به الزامات اجتماعی، ظرفیت قابل توجهی برای بهبود و اصلاح قوانین دارد. این مقایسه اهمیت استفاده از رویکردهای تطبیقی و همکاری‌های علمی در تقویت عدالت کیفری و تدوین قوانین جامع‌تر در هر دو کشور را نشان می‌دهد.

فهرست منابع

- ابن منظور، جمال الدین محمد (۱۴۱۶). لسان العرب. بیروت: دار الاحیاء التراث العربي.
- اردبیلی، محمد علی (۱۴۰۱). حقوق جزای عمومی. تهران: دادگستر.
- انصاری، مرتضی بن محمد (۱۴۰۰). المکاسب المحرمه. تهران: دارالکتاب الاسلامیه.
- جزیری، عبدالرحمن (۱۳۸۲). الفقه المذاهب الاربعه. محقق: علی حسن العریضی. بیروت: دارالکتب العلمیه.
- جعفری لنگرودی، محمد جعفر (۱۳۹۴). ترمیم‌نولوژی حقوق. تهران: دانشگاه تهران.
- حسینی، صارم (۱۳۸۲). قانون اساسی افغانستان. قم: انتشارات قدس.
- حسینی، صارم (۱۳۹۶). قانون جزای افغانستان. قم: انتشارات قدس.
- حسینی، صارم (۱۳۹۲). قانون مدنی افغانستان. قم: انتشارات قدس.
- فارسی‌مدان، سارا (۱۴۰۰). اختیارات قاضی در فردی‌کردن تعزیرات در سیاست کیفری ایران. تهران: اولین کنفرانس بین‌المللی دانش و فناوری حقوق و علوم انسانی.
- محقق حلی، نجم الدین (۱۴۰۸). شرایع الاسلام فی مسائل الحلال والحرام. قم: اسماعیلیان.
- منصور، جهانگیر (۱۳۹۲). قانون مجازات اسلامی. تهران: دیدآور.